

Asia: VN/20245/2021

Lausuntopyyntö koskien hallituksen esitystä eduskunnalle julkisista hankinnoista ja käyttöoikeussopimuksista annetun lain sekä eräiden siihen liittyvien lakien muuttamista

Lausunnonantajan lausunto

Voitte kirjoittaa lausuntonne alla olevaan tekstikenttään

Työ- ja elinkeinoministeriö on pyytänyt lausuntoa hallituksen esitysluonnoksesta julkisista hankinnoista ja käyttöoikeussopimuksista annetun lain sekä eräiden siihen liittyvien säädösten muuttamisesta. Suomen Tekstiili ja Muoti ry kiittää työ- ja elinkeinoministeriötä pyynnöstä ja esittää lausuntonaan seuraavaa:

Tausta

Suomen Tekstiili ja Muoti ry on tekstiili-, vaate-, ja muotialan yritysten elinkeinopoliittinen ja työmarkkinapoliittinen edunvalvontajärjestö, jonka jäsenyritykset valmistavat / valmistuttavat muun muassa vaatteita, kodintekstiilejä, sairaalatekstiilejä, teknisiä tekstiilejä sekä kuitukankaita ja teollisuustekstiilejä.

Lukuisat Suomen Tekstiili ja Muoti ry:n jäsenyritykset osallistuvat joko suoraan tai toimittajina hankintalainsäädännön piiriin kuuluviin julkisiin tarjouskilpailuihin ja toimittavat julkiselle sektorille muun muassa työvaatteita, sairaalatekstiilejä, sisustustekstiilejä ja armeijan varusteita.

Innovatiiviset ja vastuulliset julkiset hankinnat

Suomen Tekstiili ja Muoti ry pitää hyvänä edistysaskeleena sitä, että tavarahankinnoiksi luokitelluissa tekstiilihankinnoissa on lakimuutoksen myötä kiinnitettävä entistä enemmän

huomioida laadullisiin kriteereihin kuten vastuullisuus- ja ympäristönäkökohtiin aiemmin tekstiilituotteiden hankinnoissa yleisesti käytetyn valintaperusteen eli halvimman hinnan sijaan. Jo tekstiilialan vähähiilisyttä koskevassa tiekarttatyössä tunnistettiin, että julkisilla hankinnoilla on merkittävä vaikutus vähähiilisyttä ja kiertotaloutta tukevien ratkaisujen kysynnän luomiseen ja markkinoiden kasvattamiseen. Liitto pitääkin lakimuutoksen tavoitetta hankintojen vastuullisuuden lisäämisestä yleisellä tasolla hyväksyttävänä ja tervetulleena.

Liitto pitää niin ikään hyvänä uuden lakiehdotuksen 123 §:ään lisättyä kirjausta, jonka mukaan jatkossa hankintaa koskevasta päätöksestä tai siihen liittyvistä asiakirjoista on käytävä ilmi, kuinka hankinnassa on huomioitu laatuun liittyvät vaatimukset. Jotta laatukriteerien huomioiminen yleistyisi myös käytännössä tavarahankinnoiksi yleensä katsottavissa tekstiilihankinnoissa, liitto esittää, että hankintalain voimassa olevaa 93 §:ää muutettaisiin siten, että hankintayksikön olisi jatkossa perusteltava hankinta-asiakirjoissaan miksi halvinta hintaa on käytetty valintaperusteena riippumatta siitä, onko kyse palvelu- vai tavarahankinnasta. Nyt voimassa olevassa laissa tavarahankinnat on täysin perusteettomasti rajattu perusteluvollisuuden ulkopuolelle, mikä on osaltaan vaikeuttanut laadukkaampien tekstiilihankintojen edistämistä. Liitto katsoo, että esitetty muutosehdotus on linjassa lakimuutoksen tavoitteiden kanssa ja edesauttaisi niiden toteutumista käytännössä.

Käytännön hankintatoiminnassa ja lakimuutoksen jälkeen mahdollisesti laadittavissa uusissa julkisen sektorin hankintaohjeistuksissa on kuitenkin huomioitava, etteivät vastuullisuuteen ja ympäristönäkökohtiin liittyvät vaatimukset saa lisätä kohtuuttomasti yritysten hallinnollista taakkaa. Tarjouspyyntöjen vaatimukset on mitoittava realistisesti ja pisteytyksen on oltava läpinäkyvää ja helposti todennettavissa. Valintakriteerit on asetettava siten, että toimialan yrityksillä on tasapuoliset mahdollisuudet vastata niihin. Tekstiili- ja muotiala on globaali toimiala, jonka hankintaketjut ovat usein pitkiä ja moniulotteisia. Alan yritykset tarvitsevat uusia digitaalisia apuvälineitä, kuten valmisteilla olevaa digitaalista tuotepassia, jotta hankinnan kohteena olevien tekstiilituotteiden ympäristövaikutuksia ja ilmastovaikutuksia voidaan tulevaisuudessa tarkastella niiden koko arvoketjun ja elinkaaren ajalta. Lisäksi on hyvä huomioida, että myös tekstiilituotteiden elinkaarilaskentaan liittyviä laskentaperusteita ja kriteerejä kehitetään parhaillaan EU-tasolla. Tulevaisuudessa mahdollisten julkisissa hankinnoissa hyödynnettävien elinkaarikustannusten laskentamenetelmien tulisi perustua näihin samoihin menetelmiin. Laskenta tulee olla mahdollista toteuttaa yrityksen koosta riippumatta, jotta toimijoita ei rajata sillä perusteella pois julkisista hankinnoista.

Koska EU:ssa ei kuitenkaan vielä tällä hetkellä ole tekstiilituotteiden elinkaarilaskentaan ja ympäristövaikutuksiin liittyvää yhdenmukaista regulatiivista toimintamallia, olisi erityisen tärkeää ylimääräisen hallinnollisen taakan vähentämiseksi, että pisteytyksessä voitaisiin tasapuolisesti huomioida esimerkiksi erilaisia yritysten toiminnalleen hakemia, neutraalien kolmansien osapuolien arviointeja liiketoiminnan vastuullisuudesta.

Alan yritykset panostavat toiminnassaan ja tuotekehityksessään vahvasti tuotteiden laatuunäkökohtiin, jotka voivat liittyä niin ekologisuuden, kiertotalouden kuin sosiaalisten

näkökohtien huomioimiseen. Liitto pitää tärkeänä sitä, että valmisteilla olevan lakimuutoksen myötä voitaisiin entisestään vahvistaa ja edistää aktiivista vuoropuhelua yritysten ja hankintayksiköiden välillä. Markkinavuoropuhelua tarvitaan kautta linjan sekä suuriin volyymeihin ja skaalautuvaan tarpeeseen tehtävissä hankinnoissa kuin myös erityisissä innovaatio- ja tuotekehityskumppanuuksissa laadukkaampien julkisten hankintojen ja muun muassa tekstiilien suljetun kierron aikaansaamiseksi.

Suomalaiset tekstiiliyritykset ovat mukana kehittämässä älyvaatetusta ja suomalaisen tekstiiliteollisuuden kiertotalousinnovaatiot mahdollistavat kestävien, kotimaisten materiaalien käytön, joihin voidaan yhdistää erilaisia uusia teknologisia ominaisuuksia. Liitto katsoo, että innovaatiokumppanuudet hyödyttävät suomalaista yhteiskuntaa laajasti luoden myös työtä ja verotuloja.

Huoltovarmuus

Suomalaisen huoltovarmuuden merkitys on tullut viimeaikaisten kriisien myötä entistä tärkeämmäksi.

Liiton näkemyksen mukaan huoltovarmuusnäkökohdat ja toimitusvarmuus tulee huomioida myös ns. tavallisen hankintalain mukaan tehtävissä julkisissa hankinnoissa osana laadullisia kriteerejä tai muutoin silloin, kun kyse on huoltovarmuuskriittisistä toiminnoista tai tuotteista kuten sairaaloille tai armeijalle toimitettavista tekstiilituotteista ja varusteista. Tekstiiliteollisuuden kestävä ja vastuullisen tuotannon kehittäminen ja säilyttäminen on osa kriittistä huoltovarmuusinfrastruktuuria ja yrityksille on taattava edellytykset huolehtia huoltovarmuuden toteutumisesta toimitusketjun paikallisuudesta / globaaliudesta riippumatta. Lainsäädännöllä ja hankintakäytännöllä on varmistettava se, että riittävä tekstiilituotannollinen infrastruktuuri säilyy Suomessa.

Huoltovarmuuteen liittyen merkittävää on erityisesti innovatiivisten ja vastuullisten julkisten hankintojen näkökulmasta se, että Suomessa on tällä hetkellä meneillään useita ekologisten ja kierrätyskuitujen kehitys- sekä kaupallistamishankkeita uusia tuotannollisia investointeja myöten. Uudenlaisen arvoketjun muodostumista voi tukea erityisesti huoltovarmuuskriittisillä hankinnoilla.

Puolustus- ja turvallisuushankintoja koskevassa laissa on perinteisesti huomioitu huoltovarmuusnäkökohdat ja liiton näkemyksen mukaan näitä samoja periaatteita tulee soveltaa myös nyt muutoksen kohteena olevan ns. tavallisen hankintalain mukaan tehtävissä hankinnoissa silloin, kun kyse on huoltovarmuuskriittisistä tuotteista.

Marja-Liisa Niinikoski

toimitusjohtaja

Laankoski Varpu

Suomen Tekstiili & Muoti ry - toimitusjohtaja Marja-Liisa Niinikoski